

tartalmazó településnevek földrajzi fekvésének sűrűségét, a településnevek feltűnésének időrendjét és névváltozásait napjainkig.

BÖLCSKEI ANDREA az egyház birtokosi szerepét tükröző középkori angol helységnevek nyelvi sajátosságait mutatja be (101–114). A szerző a helységnevek lexikális, szemantikai és szintaktikai jellemzőit kutatja, mindezt megelőzően pedig a középkori kereszténység brit vonatkozásainak a kezdeteit vázolja fel.

KATONA CSILLA a kétnyíltszótagos tendencia kérdéséhez szolgáltat újabb adatokat (115–151). A jelenség eddigi kutatási eredményeinek összefoglalása után összeveti az ómagyar kori helynevek és a jelenkori tájszavak korpuszát. A hangváltozási folyamatot a szótagszerkezeti típusok gyakorisága, a szóbelseji mássalhangzó-kapcsolatok, valamint a magánhangzó-kiesés típusai és gyakorisága tükrében mutatja be, majd az adatokat térkép-ábrázolással teszi szemléletessé.

A folyóiratszámot a megszokott módon A Magyar Névtárhívum Kiadványai sorozat eddig megjelent köteteinek listája zárja.

TÖRÖK TAMÁS

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3116-9875>

Selye János Egyetem

Tanárképző Kar

Rivista Italiana di Onomastica 22. (2016)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI. Società Editrice Romana – ItaliAteneo, Róma. 992 lap
(1. 467 lap, 2. 525 lap)

A RION. 2016. évi két kötetének terjedelme ebben az évfolyamban is megközelíti az ezer oldalt, ezért a főbb rovatokat és alfejezeteket csak erősen összefoglalva tudjuk bemutatni.

1. Tanulmányok, kisebb közlemények, vitacikkek. Az összesen 24 tanulmány szerzői közül csupán öt nem olasz (egy-egy francia, román és lengyel, illetve két magyar); néhány szerző az 1. és a 2. füzetben, akár több rovatban is adott közre írást. A főszerkesztők megállapodásának értelmében (vö. 373) hat tanulmány a nagybányai ICONN3 konferencián elhangzott előadás (esetleg kis mértékben módosított) írott változata (szerzőik: D. FELECAN, FÁBIÁN, GALKOWSKI, GYÖRFFY, PAPA, RATEAU – VAN LANGENDONCK).

A személynevekről a következő tanulmányok szerzői értekeztek. A ROSSEBASTIANO azokkal a személynevekkel foglalkozott, amelyek az ol. *guerra* 'háború' és *pace* 'béke' köznevekből alakultak ki, illetve vizsgálta a híres háborús közszereplők tulajdonnevéből kialakult utónévhasználatot is (15–31); ugyanő egy másik tanulmányában a torinói lelencyerek 19. századi névadásáról adott átfogó képet (525–574). FÁBIÁN ZS. összehasonlító elemzésben mutatta be a magyar és az olasz utónévrendszer közötti különbségeket (51–64). Névetimológia a tárgya L. MORLINO tanulmányának (a trieszti *Pacuvio* név eredetének újabb magyarázatát adta, 145–154), illetve A. ROSSEBASTIANO további írásának (a *Litisei/Littizzetto* családnévről, 171–176). R. RANDACCIO a *Cambronne* családnév

köznevesüléséről értekezett (164–170), illetve elemezte a Sardou egyik szereplőjének, *Rabagas*-nak a nevéből keletkezett (immár kiavult) köznévi jelentéseket a régebbi sajtónyelvben és a szótárakban (762–768). P. PARADISI kimutatta, hogy Walter Scottnak milyen nagy hatása volt a szintén romantikus Alessandro Manzoni névadási gyakorlatára a *Lucy* ~ *Lucia* és a *Roderick* ~ *Rodrigo* nevek esetében (483–502). Végül M. TASSO a 14. századi trieszti családnévszerkezetek alakulását tekintette át (689–700).

A helynevekről szóló tanulmányok közt M. A. RATEAU és W. VAN LANGENDONCK a (gyakran már kiavult) közszavakból pre-, illetve szuffixumokká átalakult elemek helynevekben való használatáról értekezett (33–49). GYÖRFFY E. a helynévhasználat egy új vizsgálati modelljét mutatt be (65–78). E. DE ALBENTIS egyrészt az A1 autópálya két, Firenze közelében lévő kijáratának névváltoztatását kutatta és magyarázta (177–187), másrészt bemutatta, hogy a helynévadásban mely híres személyek neve bírt szimbolikus „kohéziós erővel” az olasz félsziget politikai egyesülése óta eltelt időben (503–523). F. DEGL’INNOCENTI tanulmányának tárgyát az 1920–1944 közötti fasiszta időszak firenzei utcanévadási szokásai és névváltoztatásai képezik (575–622). Helynév-etimológiai javaslatokat tett M. MAXIA (a szárd *Palau* név kapcsán, 623–641), valamint R. BRACCHI (a valtellini *Naségn/Sùsen* szavak: 683–688, illetve a *Frosinone* név kapcsán: 758–760). G. BORGHI olyan neolatin helynevek új etimológiáját vetette fel, melyek kelta eredetét a homofóniát eredményező változások elnyomhatták (643–82).

Az egyéb névfajták közül elsősorban a márkanevek keltették fel a RION. szerzőinek figyelmét. E. PAPA az Olivetti cég írógépeinek nevét térképezte fel (79–100); elméletibb jellegű D. FELECAN tanulmánya, amely nyelvészeti, szemiotikai és szociolingvisztikai megközelítésből is vizsgálta a rendszerváltozás előtti és utáni román márkaneveket (101–110). A. GALKOWSKI a márká- és cégnév kategóriájának történeti változásáról írt (111–124). Ebbe a csoportba sorolandó E. CAFFARELLI főszerkesztőnek a gyógyszernevek feltérképezésére és tipologizálására irányuló, terjedelmes névlistával kiegészített tanulmánya is (701–755).

További tematikus alcsoportként az irodalmi névadással foglalkozó tanulmányok ragadhatók meg. F. FRANCESCHINI az *Il gioco dei regni* című kortárs regény írói névadási eljárását elemzi (Clara Sereni író a valós alapú és a fikciós névadást ötvözi, 125–144). L. TERRUSI (főszerkesztőként) egy 2006–2015 között keletkezett irodalmi névadási szakbibliográfiának (*L’onomastica letteraria in Italia dal 2006 al 2015*) a munkálatairól számolt be (155–162).

Minima onomastica. A 2016. évfolyam újdonsága e rovat elindítása. A főszerkesztő szándékai szerint ebben a – talán Mini névtan vagy Nevekről röviden címmel lefordítható, szintén nemzetközi kitekintésű – részben szigorúan egy oldalas, a névtan valamely speciális, kisebb témáját (pl. egy-egy név etimológiáját) tömören feldolgozó írások kaphatnak helyet. Úgy tűnik, hogy az ötlet megtetszett a RION. szerzőgárdájának: ennek biztos jele az, hogy az 2016. évfolyam két kötetében már összesen 34 (elsősorban hely- és személynév-etimológiákat tárgyaló) írás jelent meg. Kiemeljük közülük a Perugia utcaneveit bemutató összefoglalást (773) és a *di* prepozíciót tartalmazó olasz helynevek történeti áttekintését (777). Bizonyos, hogy ennek a rovatnak a népszerűsége (mind a szerzők, mind az olvasók körében) növekedni fog.

Szemle. E rovatok gazdagsága ezúttal sem tesz lehetővé alaposabb beszámolót. 18 terjedelmesebb könyvrecenzió és 11 további (szintén a recensens nevével is jelzett) tanulmányt ismertető íráson túl 39 egyéni és gyűjteményes kötet, 7 szótár és 26 névtani

folyóirat tartalmával is megismerkedhetnek a RION. olvasói. E rovatokból először kiemeljük a CAROL HOUGH által főszerkesztett *The Oxford Handbook of Names and Naming* (2016) című munkát, amelyben a nemzetközi szerzőgárda 47 fejezetben tárgyalja a névtan különböző kérdésköreit. Másodsor pedig megemlítjük, hogy a közreadott ismertetések alapján is kitűnik ENZO CAFFARELLI páratlan munkabírása és termékenysége: számos tanulmányon és recenzió túl ugyanis 2015-ben három könyvet is publikált és egyet szerkesztett, 2016 első felében pedig további két könyvet adott ki. A szerző ötletgazdagságát mutatják a feldolgozott témák, melyek nemcsak a szakemberek, hanem a szélesebb közönség érdeklődésére is feltétlenül számíthatnak. A könyvek magyarra fordított címe és a róluk szóló ismertetések lapszáma: Az „új olaszok” [= a bevándorlók] utóneveinek szótára (223–225), A *Mária* név a nevek világában. A Szűzanya nevéhez köthető személynevek szótára (226–228), Paparazzo története. A legismertebb olasz család-név elterjedése (251–252), Névtan és foci: minden, amit nem tudunk a focisták nevééről (801–802), A színész Totò és a nevek (813–815).

Rendezvények. A rovat a 2015 augusztusa és 2017 szeptembere közötti időszakban a világ minden táján már lezajlott, illetve tervezett névtani eseményről közöl (összesen 103) beszámolót vagy előzetest.

Folyamatban levő munkák, események. A rovatban összesen 82 eseményről, projekt-munkáról, újdonságról stb. számol be a főszerkesztő.

Névgyakorisági vizsgálatok. FRANCESCO SESTITO az ISTAT, az Olasz Statisztikai Hivatal adatbázisában (www.istat.it/it/prodotti/contenuti-interattivi/calcolatori/nomi) közreadott, az 1999–2014. évekre vonatkozó utónév-összesítéseket közli, majd kommentálja is a táblázatokban is jól kirajzolódó tendenciákat (907–937). Az adatsor teljes körű elemzéséhez hiányzik az adatbázisból a helyi hozzárendelés (tehát nem állapítható meg a nevek területi megoszlása), illetve a névvisezők nemzetisége.

Széljegyzetek. Ebben a névadással, névváltoztatással, névhasználattal kapcsolatos kisebb fontosságú nemzetközi hírekkel, kuriózumokkal foglalkozó rovatban ezúttal több hír is a migrációval kapcsolatos, a nevre vonatkozó megfigyelésekkel áll összefüggésben.

Nekrológok. 2015–2016-ban a következőkben felsorolt névtanos kollégáktól kellett kényszerű búcsút vennie a RION.-nak: NICOLETTA FRANCOVICH ONESTI (411–412), FRANCO MOSINO (413–414), CELESTINA MILANI (414–417), WILHELM NICOLAISEN (417–421), HANS WALTHER (421–422), HORST NAUMANN (423–424), EVA BRYLLA (424–426), ÖRDÖG FERENC (426–427), WITOLD MAŃCZAK (427–428), ROB RENTENAAR (974–975), RUDOLF SCHÜTZEICHEL (975–976). Más rovatokban méltatják a következő, szintén elhunyt kutatók munkásságát: DOREEN WAUGH (389), RAINER PETZOLD (389–390), VICENÇ BIETE I FARRÉ (893–894), RICHARD R. RANDALL (899), WALTER SPERLING (900), DWAN SHIPLEY (906). Az írások közül tizenegyet a főszerkesztő jegyezte.

A 2015. év olasz vonatkozású névtani bibliográfiája (951–973). 2015-ben is a RION. főszerkesztője, ENZO CAFFARELLI bizonyult a legtermékenyebb szerzőnek 31 írással (ezek kb. fele recenzió); az olasz szerzők közül őt követi a Torinói Egyetem professzora, ALDA ROSSEBASTIANO (8 tétellel). Magyar szerző a bibliográfiában: FÁBIÁN ZSUZSANNA (két tanulmánnyal és egy névvel is jelzett recenzióval: 960, 970).

2. A folyóirat ismertett számának magyar vonatkozású részletei. A tanulmányok között olvasható FÁBIÁN ZSUZSANNA olasz nyelvű (51–64) és GYÖRFFY ERZSÉBET angol nyelvű tanulmánya (65–78): mint már említettük, mindkettő elhangzott korábban

előadás formájában Nagybányán az ICONN3 2015-ös konferenciáján (és szerepel ennek kinyomtatott anyagában is: O. FELECAN ed., *Name and Naming. Proceedings of the Third International Conference on Onomastics “Name and Naming” Conventional/Unconventional in Onomastics*. Baia Mare, 2015). Az ismertetések között M. S. RATI írása foglalja össze a RION. 2015-ben megjelent, a folyóirat 20. születésnapjára összeállított nemzetközi kötetnek (*Nomi italiani all’estero. Studi internazionali per i 20 anni delle “Rivista Italiana di Onomastica”*. Roma, 2015) a tartalmát (208–213), röviden tárgyalva FÁBIÁN ZSUZSANNA e kötetbeli írását is (*Nomi di famiglia di origine italiana in Ungheria e nell’ungherese*, 209). FÁBIÁN ZSUZSANNA a szerzője a következő munkákat bemutató ismertetéseknek: FARKAS TAMÁS: *The most frequent Hungarian surnames. A study of some aspects of contrastive surname typology* (szintén az ICONN3 kötetben megjelent tanulmány, 808–809), *Magyar névkutatás a 21. század elején* (szerk. FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN, 826–827), *A nyelvöldrajztól a névföldrajzig VI. Határtalan névföldrajz* (szerk. VÖRÖS FERENC, 828–829), a *Névtani Értesítő* 2015. évi kötete (843–844). Az ismertetések közt szereplő kiadványokban a következő magyar szerzők neve is felbukkan: GYÖRFFY ERZSÉBET (279), POKOLY BÉLA – BÖLCSKEI ANDREA – MIKESY GÁBOR (281), KOVÁCS ÉVA (302), TÓTH VALÉRIA (302), GERSTNER KÁROLY (322), SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ (326), BÁBA BARBARA (350). A rendezvények rovatában szerepel az EUGEO 2015-ös konferenciája GÁBRIS GYULA (mint szervező) nevének említésével (327–328), az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának 2015 decemberében rendezett *Családnevek és utónevek a névjog és névtan összefüggésrendszerében* című konferenciája NEMESSÁNYI ZOLTÁN, RAÁTZ JUDIT, MEGYERI NÓRA, VARGA TÍMEA, FARKAS TAMÁS és KÁRPÁTI ANDREA említésével (351–352), továbbá előzetes a 2017-es debreceni ICOS-kongresszusról (372–373, 883–884). A folyamatban lévő munkák, események között beszámol a folyóirat arról, hogy 2016 elején TÓTH VALÉRIA, a Debreceni Egyetem docense megszerezte az MTA doktora tudományos címet (390–391). Rövid írás említi, hogy az Oxford University Press kiadónál készül a 2. kiadása a háromkötetes, kb. 70 000 szócikket tartalmazó *Dictionary of American Family Names (DAFN)* című szótárnak, melyben a magyar anyag szakértőjeként BÁNYAI GÁBOR neve van feltüntetve (888–889). Ugyanebben a rovatban esik szó a Debreceni Egyetem nagy vállalkozásáról, a *Magyar Nemzeti Helynévtár munkálatairól* (900). A fentebb már említett Ördög Ferenc-ekrológ szerzője szintén FÁBIÁN ZSUZSANNA (426–427).

FÁBIÁN ZSUZSANNA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3597-8773>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Nomina 38. (2015)

Szerkesztő: DAVID N. PARSONS. *Society for Name Studies in Britain and Ireland*,
Lavenham. 166 lap

A folyóirat 2015. évre datált, 2016-ban megjelent száma hat tanulmányt, két projekt- és egy konferenciabeszámolót, két könyvismertetést és egy bibliográfiát tartalmaz.